

Koalicija in obče gospodarstvo.

Pristaši in sluge koalicije so toliko časa opisovali in povdarjali njeno plodovitost v pogledu občegospodarstvenih vprašanj, da se je konečno ta vera nekoliko razširila in utrdila tudi med širšimi množicami. To opazujemo sosebno pri skupni konserv. stranki; kolikor se drži koalicije, zagovarja poslednjo tudi s kazanjem na njeno gospodarstveno silo. Na Slovenskem je bil te dni izvoljen v državni zbor zastopnik, ki je kot kandidat izjavil se za koalicijo sosebno tudi zaradi ekonomskih dobičkov, ki jih je obečal volilcem. Slovenska frakcija Hohenwartovega kluba se ob vsaki priliki trudi, da bi dokazala, koliko morejo v gmotnem pogledu Slovenci doseči baš od koalicije. Nasproti oznanjevalcem take vere v koalicijo pa ne moremo biti indiferentni, prvič, ker je ta vera kriva, drugič, ker odganja občinstvo s stališča pravičnega političkega mišljenja ter pospešuje ravno to, kar hoče protislovanski sistem doseči s pomočjo koalicije.

V resnici je uže napaka v tem, da se gospodarstvena vprašanja cenijo in postavljajo više, nego pa politički interesi. Poslednji so v obče toliko mogočni, da oni podreajo in dosledno potem tudi urejajo ekonomska in z njimi združena socijalna vprašanja, ne pa narobe. Slovonom avstro-ogerskim je po takem gledati najprej na politiko, na politički sistem in potem še le na podrejeno gospodarstveno politiko. Ta dolžnost ostaje celó v slučaju, da bi bila kaka parlamentarna večina zares ugodna izključno ekonomskim interesom.

Te ugodnosti pa pri koaliciji v odločilnih ekonomskih vprašanjih ne zasledimo in pri značaju njene sestave tudi ne moremo zaslediti.

Koalicija je nastala, da bi zaprečila tako volilno reformo, ki bi se raztegnila na širše množice naseljenja; ona se je torej sestavila v zaščito kapitalistiških strank, bodi si zemljišnega veleposestva, velike obrti, ali velike trgovine. Le posredno in sekundarno se je izrekla koalicija tudi za zaščitanje dosedanje nacionalne in političke posesti. Menčesterska židovsko-liberalna stranka bi si brez povdarjanja nacionalnih interesov izpodkopala tla, ona je stalno in dandanes še bolj, nego za prejšnjih dob, prisiljena v interesu svojega obstanka zagovarjati specialno nemško-nacionalno politiko.

Poljsko plemstvo se vzdržuje ne le s pomočjo občega sistema, kateri je podpira za svoje svrhe, ampak tudi

s tem, da moti poljsko naseljenje s pretvezo zaščitanja nacionalnih interesov poljskega naroda. Češko veleposestvo in plemstvo ima svojo oporo v konservativnem klubu sosebno radi tega, ker ni v tolikem nasprotstvu proti malemu kmetijstvu, kakor židovsko-liberalna stranka. Drugače pa ima dandanes isto plemstvo, ko na svojih posestvih razvija tudi veliko obrt, mnogo interesov, ki so analogni in jednaki z interesi požidjene nemško-liberalne stranke. Ta stranka, češko in poljsko plemstvo spadajo v jedno samo kapitalistiško skupino, in ta skupina sestavlja sedanjo koalicijo. Konservativci, ki zastopajo malo kmetijstvo in v obče takozvane male ljudi, so le pritiklina kapitalistiški skupini, in vsled tega ne morejo nič posebnega doseči v interesu tistih „malih ljudi“, katere hočejo zastopati.

Ministerski predsednik knez Windischgrätz je te dni povdarjal, da pri volilni reformi je treba poštovati, prvič princip *zastopstva interesov*, drugič političko težišče meščanstva in kmetijstva, in tretjič sporazumljenje koalijskih strank. Videli pa smo, da zastopstvo interesov je pri sestavi koalicije specifično *kapitalistiško*, in sporazumljenje se doseže za volilno reformo le toliko, kolikor je možno spraviti v soglasje te interese. Kolikor se ozirajo te kapitalistiške stranke dejanski na političko težišče kmetijstva in meščanstva, je za koalicijo pač sekundarnega pomena. Židovsko-liberalna stranka poševa meščanstvo le toliko, kolikor jej je sredstvo za namen, in ta namen je v tem, da se daje voliti sosebno s pomočjo istega meščanstva. Češko in poljsko plemstvo privoljuje v pospeševanje kmetijstva ali malih ljudi na kmetih tudi le toliko, kolikor jima ni kmetijstvo na poti, in kolikor ga potrebuje za svoje interese.

Po takem so konservativci, ki po Hohenwartovem klubu podpirajo koalicijo, osamljeni zaščitniki kmečkih interesov; oni so onemogli nasproti vsej ostali koaliciji, in kar dosežejo, zgodi se vsled dogovorov in kompromisov. Ti kompromisi pa zahtevajo od konservativcev velikih žrtev; da dosežejo kaj za kmete ali v obče za male ljudi, morajo se pa vezati, da bodo glasovali za predloge in načrte, stavljene v pospeševanje interesov veleposestva zemljiškega, obrtnega in trgovinskega. Take žrtve so pa škodljive v mnogo večji meri ravno kmetom in drugim „malim ljudem“, nego so koristi, v katere po sili tu pa tam privoljujejo kapitalisti koalijskih strank. Tu pa je tista točka, s katero pristaši koalijskih konservativcev

slepé svoje volilce in vse te, katere zastopajo. Da dolenjskim Kranjcem povemo stvar še jasneje, so tudi gmotne izgube za Slovence in tudi za iste Dolenjce po drugih straneh večje, nego so lokalni dobički, ki jih jim doseže s pomočjo drugih kak zastopnik, ki jim je obečal, da stopi v koalicio, in da bode tam pogajal se za njih gmotne interese. Tisti torej, ki hočejo kot pristaši koalicije dosežati materialne dobičke za kmete in v obče za širši narod, slepé v najugodnejšem slučaju — sebe in narod, ko poštevajo majhne lokalne dobičke na jedni strani, prezirajo pa večje gmotne izgube za isti del naroda in za skupno naseljenje malih ljudi.

Stvar je jasna, in ne more nihče dvomiti nad njo, če le količkaj pomisli, kaj nastane n. pr. s tako zvano davčno reformo. Tu še le bodo videli Dolenjci in Gorenjci, vsi Slovenci in drugi Slovani, kaka je s plodovitostjo koalicije v gospodarskem pogledu. Na videz in dejanski znižajo nekoliko neposredne davke kmetijstvu, oziroma zemljiščem. A paziti bode treba, kakó se bodo prevračali in delili posredni davki, in kakó se razvrsti davek na personalne dohodke. Kapitalistična stranka oslepi vse druge stranke, da ravno največji kapitalisti bodo plačevali razmerno najmanj davka. Tam, kjer bi bilo treba pritisniti najbolj, preneha vsak davek! Ko bi koalicija zares mogla pravično razdeliti bremena davkov, lotila bi se bila porcijonalnega obremenjenja vseh denarnih spekulacij: tega pa se ne loti, ker je kapitalistiška stranka preveč premetena, da bi ne zaprečila v koaliciji takih namer.

Takó zvani krščanski socialisti so bili vsaj toliko modri, da so proučavali gospodarska vprašanja in so obrnili koaliciji hrbet, ker vedó, kaka je z židovsko-liberalno stranko in sedaj s koalicijo, dasi, kot Nemci, strogo ščitijo nemške nacionalne interese. Ironija je pa ravno v tem, da interese konservativcev v koaliciji morajo zaščititi krščanski socialisti, ki so v opoziciji, in ta ironija se razteza tudi na slovanske opozicionale. Tudi pri nedalekosežnih ekonomskih vprašanjih, ki nasprotujejo interesom židovskoliberalne stranke, hoče ta zavrniti taka vprašanja, in posamične gospodarske reforme te vrste morejo v državnem zboru prodreti ne s pomočjo glavnih skupin koalicije, ampak proti tem strankam s pomočjo skupne opozicije. Velikih

gospodarskih preosnov, ki bi bile na korist množicam v obče, torej vsem narodom poprek, pa pri sedanji koaliciji ni možno izvršiti, ker gledé na take dalekosežne in obče koristne reforme se pridruži k nemško-liberalni stranki tudi češko in poljsko plemstvo, in takó koalicijski zastopniki „malih ljudi“ niti s pomočjo skupne opozicije ne proderejo ter ostanejo onemogli ravno v odločilnih ekonomskih vprašanjih. Koalicija ostaje dosledna tudi pri svojem gospodarstvenem programu; ta program hoče ona izvrševati dejanski, ali ne v interesu velikih in širokih množic naseljenja, temveč na dobiček privilegovanih stanov različnega velikega kapitala.

Koalicija ima torej gospodarstven program, ali kak? Ta program je specifično kapitalistiški program, in ni torej nič drugega, kakor nadaljevanje sorodnega in celó jednakega zakonodavstva, kakoršno je odločevala nemško-liberalna stranka do l. 1879., do nastopa Taaffejeve vlade. Sistem Taaffejeve vlade je bil političski obrnen proti Slovanstvu; ta političski protislovanski program je prevzela tudi sedanja koalicijska vlada; razlika je sedaj le ta, da je protislovanska politika bolj očitna, v tem ko je za Taaffejeve vlade ni razumel dobro niti bivši češki voditelj dr. Rieger. Druga razlika je pa v gospodarskem programu, in položnje je sedaj slabše odsocialno-ekonomiskega na pravljenja Taaffejeve vlade. Da si je bil „železni obroč“ za Taaffeja tudi zaslepljen, ko je dovoljeval največje žrtve, ne da bi vsaj po kompromisih dosegal političskih protiuslug, vendar pa vezan ni bil, in kar je glavno, deloval je sicer pod vplivom, vendar pa brez neposredne sopomoči nemške levice.

Zveza konservativnega veleposestva z nemško levico je gospodarstveno položnje poslabšalo; koalicija se je sestavila ne le proti delavcem, ampak proti „malim ljudem“ v obče, in iz tega je razvidno, kolika zaslepljenost je morala zavladati pri tistih tudi slovenskih koalicijskih konservativcih, ki, kakor kaki apostoli, hodijo naznanjat vero v plodovitost gospodarstvenega programa sedanje koalicije. Ta plodovitost služi kapitalu, velikim, ne pa „malim ljudem“. Iz tega je pa tudi razvidno, kakó podlo je zagovarjanje koalicije tudi z gospodarstvenega stališča.

Dvojno petje.

Da ljudem se čudno zdi,
Kako je mogoče,
Da se meni v radosti
Tužno peti hče,
In da, kedar me presune
Britke bolečine ost,
Napnem rad vesele strune,
Ne brinó se za britkost.

Ko ugledam tvoj obraz,
Mila mi devica,
Sladke radosti izraz
Stopi mi na lica,
Toda ker mi ni mogoče
Vneti tvojega srca,
Srce se pojoč mi joče,
Trdosrčna deklica!

Če pomislim ná te, svet,
Srce sólze lije,
Ker, ko da bil uklet,
Poln si hudobije.
A vedoč, da vendar malo
Tukaj dobrih je ljudi,
Poln veselja pojem hvalo
Božji vsemogočnosti.

Domovina, srčno rad
Gledam tvoje kraje,
Veselim se mnogokrat
Jih ogledovaje,
A misleč na bolečine,
Žgoče te od davnosti.
Plačem, — in iz srca šine
Pesem polna žalosti.

Glej, takó so pesmice,
V srcu dozorele,
Sred veselja žalostne,
V žalosti vesele,
In vsekdar, ko bom zapeval,
Mične strunice napel,
V slasti tožno mi odmeval,
V togi mi bo glas vesel.

Ko pomislim na dolgost
Moje kratke sreče,
Srcu čuti zlo britkost,
Žalosti trepeče,
A misleč: v življenju mojem
Spet sprememba bo nekaj,
Rad veselo si zapojem,
Ko da bi me grlil raj.

B. Flegerič.

Leposlovje v „Slovenski Matici“.

Knezova knjižnica. Zbirka zabavnih in poučnih spisov. Izdaje „Sloven. Matica“. I. zvezek. Uredil Fr. Levec. Med vsemi štirimi knjigami letošnjega Maticinega izdanja je večino članov izvestno najbolj obveselila „Knezova knjižnica“. Leposlovja, izvirnih romanov, novel, povestij, epov, dram, — teh nam treba, teh želi večina članov, in odbor naj bi se ravnal po želji večine! Minolo leto ni izšlo menda nobeno samostalno leposlovno izvirno delo za inteligencijo narodovo; „Matic“ naloga je torej, da vsaj ona vsako leto prinese nekaj boljših izvirnih leposlovnih spisov. Saj pisatelj in pisateljica nam baš ne manjkata, samo preveč nemogočih zahtev ne sme postaviti na nje t. č. odbor. Pozabiti ne sme, da je „Matica“ za inteligencijo, da so torej njeni leposlovni spisi lahko vendar malo prostejši, finejši, — če hočete: modernejši od spisov v knjigah „Družbe sv. Mohora“ za preprosto ljudstvo.

„Knezova knjižnica“ prinaša letos dva spisa: povest „Gospod Lisec“, spisal dr. Fr. D. in povest v stihih „Ženitev Ferdulfa vojvode“ sp. Bogdan Vened. Oba spisa obsegata jedva 195 strani, torej jako malo leposlovja. Čudim se torej tem bolj opomniti uredniku, da „čuti, da je (zvezek) prejednoličen, ker je samo leposlovne vsebine“, in njegovi obljubi, da prinese bodoče leto knjižnica tudi poučnih spisov! Torej med štirimi letošnjimi knjigami je najdrobnejša in najmanjša leposlovna in še to namerja prih. leto prof. Levec spremeniti v pol znanstveno! Torej bode vse znanstveno skoro. Res je namen Knezovi knjižnici prinašati zabavne in poljudne poučne spise, a če misli odbor še nadalje izdajati po 4 knjige, naj odloči jedno svojo leposlovju, dve znanstven, a Knezovo knjižnico leposlovju in znanstvu. Uverjen sem, da se potem naglo in izdatno pomnoži število Maticarjev, dočim se zateče sedaj marsikateri Slovenec in Slovenka k vrli „Matici Hrvat.“, ki ima svoje znanstveno (mimogredoč rečeno: vse „občnejše, bliže in poljudnejše pisano kot v „Mat. Slov.“) *) in leposlovno gradivo sorazmerno razdeljeno, ali pa k različnim nemškimi bibliotekam! — Čudna je tudi opomnja v „Vabilu sloven. pisateljem“ za sodelovanje v Knezovi knjižnici: „Dasi „Matica“ razven prevodov rada vsprejme vsak daljši ali krajši izvirni spis, itd.“. — Torej misli odbor v „Kn. knj.“ priobčevati pred vsem tudi prevode! Menim, da je za prevode „Sloven. knjižnica“ v Gorici, pa „Narodna biblioteka“ v Novem mestu, — „Knezova knjižnica“ pa prinašaj izključno izvirne spise!

Odbor se bo morda izgovarjal, da nima izvirnega gradiva dovolj, da bi izdajal po dve leposlovni knjigi na leto, — a tega mu ne veruje nihče. Zdi se mi, da so samo razmere v odboru krive na tem „nedostatku“, kjer ima največ besedo neka frakcija s svojimi oportunističnimi nazori. „Matica“ bodi posvečena literarno društvo, ki naj širi in zastopa napredek i v vedi i leposlovju, — danes je pa še vedno nekako brezbarveno, starokopitno torišče nekaterikov, ki bi bili v čast tudi pristno rimsko-katoliški „Leonini!“ — Kedar bo imela „Matica“ jasen program, tedaj še-le jo bodo z veseljem podpirali slovenski leposlovci, sedaj pa ne vedo, naj li pišejo v duhu in slogu „Ljublj. Zvona“, ali — „Družbe sv. Mohora“ ali pa „Dom in Sveta!“ —

Pokojni Knez je v svoji oporoki zahteval spisov „v strogo narodnem duhu na podlagi katoliške vere, toda v

*) „Hrvat. Matica“ ima med 9 knjigami samo 2 poljudno znanstveni!

svobodomiselnem smislu“. Po tej oporoki naj se jedino ravna književni odsek „Maticin“, in preverjen sem, da bode dobival gradiva dovolj.

„Zabavna knjižnica“ — kot druga leposlovna knjiga — pa naj izhaja nadalje ter se naj napolnjuje ali z izvirnimi, ne še tiskanimi deli, ali z izvirnimi, uže priobčenimi najboljšimi spisi naših prvih literatov (po načinu „Matic“ Hrvatske“, ki prinese vsako leto par knjig, ponastiskov novel, povestij, dram itd. iz „Vienca“ i dr.: n. pr. letos „Sandor-Gjalski: Male pripovedi“ in „Tresić Pavličić: Ljutovid Posavski“. Tragedija), — ali pa s prevodi iz slovanskih, francoskih ali angleških slovstev. Tem načinom bodo imeli „Maticarji“ vedno dovolj dobrega leposlovnega berila, število članov pa ne bo sestajalo le iz takih, ki iz golega domoljubja žrtvujejo dva goldinarja, da društvo vzdrže na konstantnem številu, pa dobé za to le jedno obče rabno knjigo, dočim se potisnejo ostale knjige še neprerezane v omaro k večnemu počitku!

Govoril sem odkrito in vem, da od srca večine zvestih „Maticarjev“, in to naj bi slavni odbor blagovolil vpoštevati!

I. zvezek „Kn. knj.“ obsega na čelu 3¼ strani obsegajoči životopis Antona Kneza, (ki je zapustil „Matic“ 30.541 gld. 96 nč.) in njegovo ponesrečeno sliko z lastnoročnim podpisom. Moje ponižno mnenje je, da je ta velikodušni, a tem nesrečnejši mož zaslužil vsaj malo toplejši in obširnejši životopis, zlasti ker je bil jako mnogostranski delaven, in je nudilo 36 letno življenje Knezovo prof. Levcu marsikatero besedo, pismo, doživljaj itd., ki bi čitatelju jasnejše in gorkejšje predločilo blagi možki in — mučeniški značaj pokojnega Kneza. Ako prinašajo nemški listi uže o vsakem krčmarju dolge nekrologe, in posvečuje „Slovenec“ (oz. „Dom in Svet“) umrlim nadarjenim ali zaslužnim semenišnikom in kapelanom po cele serije člankov, morali bi tem preje pričakovati od prof. Levca, — ki ima menda z različnimi zbranimi spisi toliko dela! —, da nam ne poda o Knezu takega suhoparnega, brezčutnega, uprav s trgovsko kratkostjo skrpucanega nekrologa!

Povest „Gospod Lisec“ je dobra. Pretkani intrigant, slepar in parasit Lisec je slikan jasno in dosledno; takisto so skopušni oderuh Vrban, zapravljeni in lehkomišlni Janez Brdar, dobri Tone in hudomušni Matevž prav realistiško označeni. Manj mi ugajata Prelaznik in berač Matijček; ostale osebe so manj važne. Konec je preveč novelističen; da bi se vse spletke zaključile, oziroma razrešile v isti dan, je nekam — usodno, pa neverojetno. Tudi usoda Lojze ni jasno završena, kakor sploh ne občuti čitatelj konci povesti moralnega zadoščenja in pomirjenja. Slog in dijalog je spreten in dovršen, jezik pa kazi nešteto tujih besed in potvar, ki bi se lahko zamenile z lepšimi domačimi. „Matica“ je namenjena le razumništvu, ne pa preprostu ljudstvu! Zabeležil sem si nekaj takih besed: dopasti, marela, žandar, manjkati, Gotard, vagon, karta, marker, mašina, fabrika i. dr. Čudna je raba: bahati (brez se), ampak (mesto pa, a, toda), mlačev (žečev?), itd. — Ker ima kmetska povest „Gospod Lisec“ veliko poučno in svarilno namero, storil bi bil g. pisatelj vsekakor boljše, ako bi bil izročil spis „Družbi sv. Mohora“, kjer bi se v sto in stotisočih iztisih razširila med kmetsko ljudstvo ter rodila na pravem mestu lep sad!

Drugi spis je furlanska povest „Ženitev Ferdulfa vojvode“, pisana v trohejskih dipodijah. Ker se je pesnik tesno naslanjal na vzorce slovenske in hrvatske narodne

pesni, jo je po obliki, izraževanju in vsebini prav dobro pogodil. Le „prolog“ nam ne ugaja povsem; takisto bi ostal pesnik lahko pri *vili* Muzi (Homer, Virgil, Goethe, Klopstock [neumrjoča duša], itd.), kakor pa da kliče na pomoč — Boga; na mnogokaterih mestih je povdarjanje katolištva in njegovih resnic povsem neumestno. Ne quid nimis! — Sicer pa le čestitamo „Matici“ na tem epu in želimo, da g. Bogdan Vened vztraja na tem hvaležnem polju.

Na Dunaju.

Josip Golob.

Nova slovenska opera.

15. febr. predstavljala se je, kakor je bilo v „Slov. Svetu“ uže omenjeno, v prvič v Ljubljani izvirna slovenska opera „Urh, grof Celjski“; katero je na libreto priznane pesnika A. Funteka zložil Viktor Parma, c. kr. vladni komisar v Postojni. — Parma, rojen 1858. v Trstu, proučeval je glasbo kot diletant, a dosegel toliko izbornost, da je njegovo prvo veliko delo imelo sijajen uspeh. Kritika hvali mojstersko instrumentacijo, veliko melodijoznost in izvirnost njegove glasbe. — Vse to svedoči nam o izredni nadarjenosti in veliki pridnosti skladateljevi. — Parma je Slovencem dobro znan uže po mnogih lepih klavirskih skladbah, a pričakujemo tudi še obilo koristi za razvoj naše opere od njega.

Opera sprejme se menda tudi v repertoar novega Zagrebskega gledališča, postane torej znana tudi izven mej slovenske domovine. In baš to je, kar bi želeli, kar pa se da doseči le s primerno reklamo. Mi Slovenci smo tako majhen in tako ubog narod, da nas ne vpoštevajo drugod. Treba je, da se sami oglašamo, sicer nas prezró popolnoma povsod. Na glasbenem polju imamo marsikak biser, a drugim narodnostim je neznan, vsled naše lastne krivde. In baš sedaj je zlasti na Nemškem za slovansko glasbo jako ugodno razmerje in zelo živahno zanimanje. Tako opažamo, da se Dvořakove skladbe vredno cenijo in sovrščajo z najboljšimi klasičnimi proizvodi. Posebno pa je v operi v zadnjih letih na Nemškem občutljiv nedostatek genialnih del, velika razlika v primeri s prošlimi časi. Zato pa stekajo si izborne slovanske skladbe svoje priznanje. Do Dunajske gledališke in glasbene razstave bil je Nemcem Smetana povsem neznan, danes so njegove opere vprizarjane po vseh nemških odrih z največjim uspehom. Tudi Rusi, n. pr. Glinka, Čajkovskij, Rubinstein, cenijo se po Nemčiji, njih opere tam niso neznane. Dunaj je v tem pogledu mnogo na slabšem; tu vladajo še mnogi predsodki in nasprotstva. — Moja misel je torej: strokovnjaška sodba je Parmovi operi jako prijazna, priznalna, laskava; zakaj ne bi skušali, pridobiti si tudi nemških odrov? zakaj ne bi dokazali uprav Nemcem, da nismo tako neizobražen, inferijoren narod, — temveč da imamo popolno pravo do vpoštovanja, da smo, primerno svojemu malemu številu, glede prosvete in omike jednako-pravni? Po tem tudi ne bo toliko nasprotovanja proti našim političnim težnjam.

Glasba je mednarodna; pri nas gojé se in po vsi pravici, mojsterski proizvodi tujih narodov, — seznanimo tudi mi druge s svojimi! — Pota in sredstva v dosegu tega našli bi naši merodavni možje, ako le hočejo. Poskušnja, ako bi se obnesla, bila bi gotovo za nas prevelikega pomena, da bi se kar uže naprej odklonila. Vsekakor nadejam se, da se bode stvar premišljevala resno. Najprvo seznanijo se naj večaki po kritikah in spisih v stro-

kovnjaških listih in z izdajo, ako uže ne prireditve za klavir vse opere, vsaj putpurija; potem pa skuša se naj vprizoritev na tujih odrih. — Dal Bog srečen uspeh!

Fr. Göstl.

DOPISI.

Dunaj, 27. februarja.

† Jan Jiřík. V soboto 10. febr. t. l. spremili smo k večnemu počitku moža, ki si je pridobil častno ime v zgodovini slovenskega dijaštva in zagotovil hvaležen spomin vseh članov „Slovenije“ od njenega početka do današnjih dni. Milo se mi je storilo, ko so v mali kapelici Dunajske občne bolnice zapeli pevci Slovanskega pevskega društva žalostinko-nagrobnico možu, zvestemu članu društva, ki je vse svoje veselje iskal in našel samo v slovanski pesmi, ki je deloval in se navduševal le za slovansko petje. Toliko ljubljena slovanska pesem donela Ti je, dragi in cenjeni prijatelj — v zadnji pozdrav, v slovo za vselej!

Jan Jiřík bil je rodóm Čeh, poštni kontrolor na Dunaju. Učil se je sicer modroslovja, a neugodno gmotno stanje povzročilo je, kakor mi je jednoč sam pripovedoval, da je postal uradnik in tako prišel preje h kruhu. Navdušen pevec in spreten pevovodja posvetil je vse svoje proste ure, in teh imel je pri strogi službi le malo, petju, katero je povsod pospeševal in širil. Deloval je v „Slovanskem pevskem društvu“, vodil vaje in petje na koncertih „Slovenije“, osnoval si tudi ženski pevski zbor in vodil cerkveno petje pri sv. Ivanu v „Praterski cesti“. — Zlasti za koncerte „Slovenijine“ trudil se je mnogo; smelo trdim, da jih je mnogokrat omogočila jedino njegova požrtvovalna marljivost; vselej pa zahvaliti mu smo se morali na lepem uspehu. Društvo mu je to tudi hvaležno priznalo s prireditvijo slavnostnega večera njemu v čast, pozneje z imenovanjem „častnim pevovodjem“ in izročitvijo častnega darila. — Jiřík pa je imel tudi izredne simpatije do „Slovenijanov“, vsak član društva bil mu je ljub in drag, vsakega smatral je svojim prijateljem. Društveno in zasebno občeval sem večkrat s pokojnikom, in vselej pripovedoval mi je najrajši in z nekakim ponosom o svojem razmerju s „Slovenijo“. — Posebno veselila so ga priznanja od dijaštva; običajne vence od slavnosti je skrbno hranil kot dragoceni spomin.

Ako sem se udeleževal katere koli stranke slavnosti, skoro nikdar nisem pogrešal ondi Jiříka. Bil je navdušen za svoj rod, a tudi za slovanstvo in za vzajemnost slovanskih rodov, ki se zlasti lepo kaže in razodeva v pesmi in na Dunaju v „Slovanskem pevskem društvu“. Imel pa je prijatelje in častilce tudi med vsemi slovanskimi rodovi; a zlasti ljubili in cenili so ga velikošolci Dunajski. In zato glas o njegovi smrti najde tužen odmev v srcu mnogoštevilnih Slovanov vseh krajev in dežel, ki so se v času let seznanili in sprijaznili s tem možem.

Jiřík je v prošlem poletju prebival pri svojem prijatelju, g. I. Hribarju v Cerklah, in uže tedaj se je pojavila pri njem bolezen, ki je povzročila premeščenje v Dunajsko bolnico, kjer ga je rešila smrt nadaljnega trpljenja. Bil je 53 let star, vdovec, (žena umrla mu je pred par leti) in brez dece. Sorodnikom njegovim pa bodi v tolažbo, da njegov spomin živi trajno v srcih mnogoštevilnih njegovih znancev in prijateljev.

F. G.

Ruske drobtinice.

Pri nas je sedaj doba raznih deputacij, katerih se vsak dan shaja v dvorcu na Nevi brezšisljena množica. Deputacije so raznih sestavov, so boljarske, vojne, kazaške, zemske, mestne, okrajne, občinske, kmečke, tržanske, meščanske, rokodelske, velikoruske, maloruske, poljske, kavkaške, sibirске, fínske, nemške, armenske, kitajske, in še Bog ve, kake. Vsaka deputacija predstaja pred prestolom s svojim podarkom po povodu nedavne ženitbe našega mladega Gospodarja. Te novobračne podarke sprejemajo car, mlada carica i vdova stara-carica. Cennost teh podarkov dohaja od stotin do nekoliko tisoč rubljev gledé na tvorino, iz koje so narejeni. Kazanske imenitne Tatarke so n. pr. mladi carici poklonile obleko svoje narodnosti, koja cenijo na nekoliko desetkov tisoč rub.

Od carskege velikolepja i blagočinja pa gremo po Nabrežnoj Nevi, črez Aleksandrovi vrt, mimo admiralejšta i senata, v Blagoveščensko cerkev, kjer se tudi vrši svečanost v čast Hime-neja, pa v tisti sredini, katera je vselej bila i bo prebogata snovni za take proizvode, kateri naj bolj krasijo okvire nemškega „Schau-spiel“-prizora. Bračni (zakonski) obred je okončen, ženin in ne-vesta si vsmehljaje gledata v oči, katere govorijo: „Ti si moja“, „Ti si moj!“ Sorodniki i znanci nju pozdravljajo, i gorje . . . na-krat razda se plač neveste, ženin tre-e oči i požema s pestmi! Našla se je taka dobra zopernica, katera je iz zlobe i zavisti trhnila celo pest jedkega duhana mladi parici v oči . . . Pa še hudejše se nad modrijanom, koji je naimeoval žensko *čestvón* te . . . Celjska „Domov.“ bi pa tudi tukaj menda rekla: „Častitamo!“

V Petrogradu je vsakih šol dovolj. Med drugimi je tudi šola „Повареннаго искусства“ — šola za kuharice. Na Slovenskem je ku-harica menda od nekdaj domača i priljubljena stvarica, posebno ubožnim dijakom po velikih mestih. Tukaj pa so do novejših časov bili v modi le „повары“ — kuharji, o kojih niso pozabile celo take umne glave, kakoršen je bil očka Krylov. Še le odprava robote je tudi v tem pogledu marsikaj prekopicnila, med tem tudi to, da so tudi pri nas pokazale se kuharice, nekoliko podobne slovenskim kuharicam. Celo dvorjanke, seveda ubožne, gredo v šolo „Пома-реннаго искусства“, kar pač javno kaže bistro (naglo) demokratizacijo nekdaj tako imenitnega boljarstva . . .

V istem Petrogradu je tudi šola za babice, katere pa tukaj zove „бабки“, kar prav za prav pomeni prosto pomočnico pri rodu navadnih smrtnih. Na kmetih so pa tudi take še redkost, kmetice si najbolj same pomagajo. Učene povitube pa tukaj veličajo „аку-шерки“, torej inozemno nazvanje kaže menda na bolj visoko šolo. Ta prekorsni zavod broji že svoj 23. tečaj, torej je bil osnovan ravno v to dobo, ko so prvokrat glasno zagovorili o ženskem delu, o „женскомъ трудѣ“. Tečaji so mnogobrojni, od 30—50 učenk. Zavodu pomagajo osebe iz najviše i celo pridvorne ženske ari-stokracije. Babice učé se marljivo i prav temeljito, kajti v zavodu predavajo vseučiliščne medicinske znamenitosti. Tudi tega zavoda se ubožno boljarstvo ne ogiba več.

Ženske so pa pri nas začele prodirati v javnost tudi tam, kjer bi jih ne pričakovali ljudje z navadnimi pojmovi. Tako na pr. iz Ufe poročajo, da so v državnih pivnih mnogobrojno i po-gumno zasedle mesta prodajalcev državne pijače; kajti v 4 vstočnih gubernijah je od novega leta uvedena državna prodaja pijač. Za-četkoma je šlo vse v redu; ko so se pa pijanci privadili novota-rije, so pa začeli po svoji stari navadi piti, to se pravi: začeli so šumno i bujno pijačevati. Ruskim natakarcam, nota bene gospo-dičinam, je pa na srcu bojazno postalo, ter so začelo „novi košček kruha“ en masse prepuščati bolj trdnonervnim „kavaliram“. Tudi svojega roda: Sic transit gloria....

Božidar Ivorov.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Mestni sovét Tržaški imel je 1. t. m. III. letošnje javno sejo. Med ostalimi točkami bila je na dnevnem redu prošnja vaščanov iz Gropade in Trebč v Tržaški okolici, da jim zgradi mestna občina prepotrebno osnovno šolo, za kojoj bi potrošila le 7000 gld. Ti ljudje prosjajo už 9 let za osnovno šolo ter morajo pošiljati svoje otroke 2½ km. daleč v šolo, toda brezvspešno. Tudi 1. t. m. pred-

ložil je šolski odsek, da naj mestni sovét prestopi na dnevni red preko te prošnje. Isto pa sta zagovarjala in priporočala uvažavanju podžupan dr. Dompieri in pa kon-servativec Burgstaller. Mestni sovét pa je kljubu temu priporočilu zavrzel prošnjo z neznatno večino glasov.

Volilni shod na Boljunskem polju v vstočni Istri je 24. febr. privabil kakih 3000 udeležnikov, ki so prišli poslušat pojasnila posl. V. Spinčiča. Kazal je ta najprej na razne gospodarske potrebe, katere zanemarja italijanska stranka, kljubu temu, da se odločujejo velike podpore v to svrhu. Gledé nedostatkov šol je ponovil, da jih ne za-snujejo tam, kjer imajo Italijani v rokah občinsko oblast. Proti ital. „Legi“ se tu pa tam narod odločno brani. V Kršanu so rekli kmetje: „Ne damo se mi „legati“ (ve-zati), jer se blago (živina) veže za rogove, a ne ljudi. Odkinuti čemo si zalogaj od ustiju i sagrađiti šolu, al Judinog novca nečemo“. Razložil je govornik dalje, da je treba tudi srednjih, kmetijskih šol, ter povdarjal, kakó krasen in koliko razprostranjen je hrvatski jezik. Ta jezik ni nov, kakor trdé nalašč Italijani, ampak star, kakor svedočijo glagoljski spisi in napisi, raztreseni po Istri; o tem svedoči tudi „Boljunska kronika“ 1451—1522. Spomnivši se dogodkov o dvojezičnih napisih, potem v dež. zboru istrskem, priporočal je narodu, naj pri novih de-želnozborskih volitvah izpolnijo svojo dolžnost kot svobodni ljudje in svobodni državljani. Priporočil je seosebno, naj imajo zaupanje v svoje svečenike, kateri jim bodo sove-tovali pravo. Narod je burno odobral obsežni govor ljubljenege zastopnika. Ves zbrani narod je sprejel po-tem jednoglasno 10 resolucij, katere so stavili seosebno župniki. V teh resolucijah se popolnoma odobruje postop-anje poslancev v drž. in dež. zboru (istrskem), obsojuje pa se postopanje ital. zastopnikov, zahteva se zasnova narodnih začernih šol, Hrvat. učiteljišča v Pazinu, Hrvat. gimnazija takisto v Pazinu, v okrajih obrtnih in kme-tijskih šol, da se izvrši narodna jednakopravnost po vseh uradih, da bi imel vsak mož, ki doseže 24 let, volilno pravo v občinska zastopstva, dež. in državni zbor, da bi pa volilci, ki niso iz mest, ne volili v mestih, kjer se napadajo, temveč po selih. Naj se ustanovi ces. kr. okr. sodišče na Boljunščini itd. Jedin župnik Boljunski je za-govarjal koalicijo, a tega so dobro zavrnili. Ves shod vršil se je v najlepšem redu, narod se je razšel ves odu-ševljen za svoje zastopnike in s tem tudi razkril, da hoče možato postopati pri volitvah za dež. zbor. Ta sestanek, katerega sta se udeležila tudi oba rodoljuba dra. Tri-najstiča, urednik „Naše Sloge“, poleg mnogo svečenikov, je velikega pomena. Italijansko stranko je takó poparil, da je dala poročati, kakor da bi bilo na tem shodu le kakih 200 udeležnikov. Hvala in čast Spinčiču in La-ginji, hvala rodoljubom za izbornu vodstvo!

V Kobaridu se osnuje posebno okr. sodišče.

Na Dolenjskem so mesta in trgi pri dopolnilni dr-žavnozborski volitvi oddali okolo 600 glasov, od katerih jih je dobil sodnik Višnikar 395, prof. Zupan 193 in grof Margheri, ki je odstopil 1 dan poprej, 13 glasov. Višnikar je izvoljen. V Novem Mestu je dobil Višnikar 75, Zupan 61, v Krškem Z. 53, V. 4, v Metliki V. 101, Z. 14, v Črnomlju V. 56, Z. 35, v Kočevju V. 86, Z. 7, v Ribnici V. 64, Z. 14, v Višnji Gori V. vse (=12) gla-sov. Številke kažejo tu in tam na hud boj, drugod pa na zmago Šukljevihih pristašev. Višnikar je do cela udan učenec Šukljejev, in ker se je ta odcepil od narodne in „Slovenčeve“ stranke, je jasno, da je zmagal izključno Šuklje s temi, ki se mu udajajo, in ki se vežejo ž njimi. Sloven-

ska frakcija, ki je v koaliciji, ostane po številu in duhu močna, kakor doslej. „Sl. Narod“ pravi, da na Dolenjskem so posebne lokalne razmere, pri katerih odločujejo gmotni interesi, sedaj sosebno v pogledu na nadaljnji razvoj železnice. No, toliko bolj primerno bi bilo, da bi bili od narodne ali pa tudi „konservativne“ stranke poučevali narod, kakó je treba umeti take lokalne interese. Narodna stranka se ni niti poskusila s kakim shodom na Dolenjskem ter je prepustila vse ekonomsko šolanje dolenjskih množic mojstru Sukljeju in njegovim podučiteljem. „Slovenec“ se tolaži, da je Suklje najbrž zmagal to pot poslednjikrat. No do obeh državnozbornskih volitev ni daleč; a ta tolažba ni posebno vspodbudna ...

Ljubljana ima 105 društev, in sicer 59 slovenskih in 18 nemških, ostala pa so mednarodna.

„Slovenec“ in kanonik Klun. Interesanten je prepir med „Slovincem“ in njegovim bivšim večletnim duševnim očetom, kanonikom Klunom, zaradi njegovih govorov v deželni zboru kranjskem. „Slovenec“ protivi se Klunovim nazorom o krščanskem socializmu ter mu zameri, ker v papeževem blagoslovu vidi le prazno formalnost. (Ta izjava iz ust pobožnega duhovnika je gotovo zelo značilna; treba si jo je dobro zapomniti, kedar se bode zopet napadala „framazonska“ stranka). V tem oziru moramo „Slovincu“ pripoznati, da ima s svojega stališča popolnoma prav, in da smo tudi mi v tem bolj na njegovi, nego na Klunovi strani. — Karakteristično pa je to, da je poprej „Slovenec“ o kanoniku Klunu, kakor sploh o vsakem duhovniku, vedno pisal le: „velečastiti gospod“ in govoril skoro vedno le v pluralu, sedaj pa postal je nakrat samo „poslanec Klun“, niti „gospoda“, niti „velečastitosti“ mu ne privošči, o značilnem „pluralu“ pa uže kar sledu ni več. Zg.

Sedemdesetletnica. (Slovanska Beseda na Dunaju.) Gospod Ivan Navratil, slovenski pisatelj, starosta slov. kluba na Dunaju, predsednik „podp. društva za sloven. velikošolce na Dunaju“, c. kr. ravn. predstojnik pri najvišem sodišču itd., bode 4. marca t. l. v „Slovanski Besedi“ na Dunaju I. Wallnerstr. 2. — slavil svojo sedemdesetletnico. Iz posebne prijaznosti bodo sodelovali: gospica Minka Hessler-jeva, gosp. Vavpotič in gg. pevci slav. akad. društva „Slovenija“. Gosp. dr. Murko ima slav. govor. V sporedu so skladbe: A. Foersterja, dra. G. Ipavca, dra. B. Ipavca, A. Nedveda, H. Volariča, V. Vavpotiča, H. Sattner-ja. Slavnost priredi slov. klub. Začetek točno ob osmih zvečer. — Pri tej priliki opozarjamo zlasti naše dijaštvo na „Besedo“. Ondi podaje se mu v zimskem času vrsta koncertov, zabav, plesov itd., v poletju priredi se več skupnih izletov. Ondi ponuja se mu v čitalnici mnogo slovanskih listov. Ondi ima priliko, proučavati praktično slovanske jezike, in soznati se ter občevati z odličnimi slovanskimi in slovanskimi, zlasti češkimi rodoljubi, ter priti v dotiko z izobraženim ženstvom, kar je zlasti slovenskem dijaku, ki izvira večinoma iz kmečke hiše, ki v gimnazijski dobi kot alojznik ali pa stanovalec pri starih samicah ni mogel priti dosti v kroge boljših rodbin, ki je vendar poklican, da bi v bodočem življenju igral važno socialno vlogo. — prevelike potrebe in važnosti. Baš zaradi tega uživajo povsod nemški dijaki največ simpatij in si pridobé največ vglada in veljave, ker imajo pristop v najboljše družine, — baš zaradi tega gleda mnogokdo pomilovalno na slov. dijaka, ker so mu večinoma nepristopni boljši krogi, ker je jedino na gostilne in kavarne navezan, ter res marsikdaj skoro podivja, namesto da bi si pridobil potrebne družbene izolike. Se-

veda ne velja to o vseh, vendar o mnogih. Zatorej naj si pa slov. dijaštvo samo pridno izkorišča podane mu prilike ter skrbi za to, da si v vsakem oziru in posebno v družbenem življenju pridobi čedalje več veljave. Z3.

„Slovenija“ na Dunaju priredi v proslavo pesnika Simona Gregorčiča, svojega častnega člana, v ponedeljek 11. marca v dvorani katoliške ressource slavnostni večer. — Z ozirom na najnovejši podli napad „R. K.“ na priznane pesnika želimo, da bi slov. dijaštvo, ne le „Slovenijani“, temveč tudi nečlani ter vsi drugi Dunajski častilci pesnikovi z obiskom tega večera pokazali svojo udanost in spoštovanje pesniku ter svojo obsodbo njegovih zlovoljnih kritikastrov.

Slovenska igralka gdčna. Poljakova pristopila je kot gdčna. Fabiani na Karlovo gledališče Dunajsko in nastopila tu prvič v glavni vlogi v spevoigri „Herzbub“ 16. febr. na mesto obolevše slavljene igralka, g. Kopačjeve. Vspah bil je krasen; vsi listi v svojih kritikah hvalijo njen lepi talent in izbornost igranja in petje. Da je v istini vspela izvrstno, dokazuje najbolj to, da je g. Kopačjeva takoj ozdravela in uže drugi dan zopet prevzela svojo vlogo. Počakati moramo torej nove igre, ki donese naši rojakinji novo vlogo. Obžalujemo pa to, da naše gledališče ne zna ohraniti dobrih močij, ter da ostavljajo čez več ali manj časa boljši igralci naš oder, ker si drugod pridobé več veljave in več gmotnega vspeha. Varčnost tu vsekakor ni na mestu, kajti z diletanti samimi ne pridemo daleč, a umetniki imajo povsem prav, da si želé pridobiti primerno stališče ter je iščejo v tujini, ako jim to doma ni možno. — X.

Maškerada Sokolova u Trstu. Ako je prošlih godina maškerada našega Sokola bila liepa, to je t. god. uspjela — da izrečem samo golu istinu — sjajno.

Redutna dvorana bila je dubkom puna, prepuna, te u istinu, nisu mogli plesati svi, koji su u to došli. Prvu četvorku plesalo je više od 150, zadnju, u četiri sata u jutro 80 para. Dodajte onim 150 parom (300 osobam) g. du otce i g. dje majke, što su dopratili svoje g. djice kćerke, te onu gospodu, što su došli da gledaju — taj put da se dive —: e da, našem su Sokolu narasla dosta velika krila, osobito odkako mu je vodjom gosp. odv. dr. Gregorin.

Maske bile su — mogao bih reći, bez iznimke — krasne. Da se je imala kojoj dosuditi nagrada, bile bi je zaslužile g. dja Bartol i sestra joj, g. djica Umek, u predivnoj dragocienoj ruskoj narodnoj nošnji. U ostalom šteta, što je dvoranom šetalo odviše Tirolkâ, dočim je bilo malo naših narodnih nošnja.

Osobite je pohvale vriedan g. Nehroni, neumorni učitelj tielovježbe, koji je kao medjed, svrnuo na se pogled svih prisutnih, igrajući medjedsku ulogu i naravski i umjetnički. Vodila je medjeda na težkih lancih hrabrena crnka medjedova gospodja.

Ali smo imali čast i sreću vidjeti i čuti još više, prekrasan, i nošnjom i kretanjem i glasbom i pjevanjem i duhovitosti i svime prekrasan ciganski zbor, što nam ga je doveo, praćen od živahne Mariške i dražestne Juliške, majstor Janoš Fekete pl. Borošćakovoš, kojemu slovenska dramatika u Trstu — ako je dozvoljeno o njoj govoriti — ima da zahvali mnogo, mnogo ili sve.

Kako vidite, bilo je svega i svačesa — ali nije bilo u „plesnom redu“ ni kola, ni besjede ni drugoga koga našega plesa.

Orkestar igrao je dobro, plesovima ravnao je majstorski Ed. Umek.

Dr. Tr.

b) ostali slovanski svet.

Pogreb nadvojvode Albrehta* vršil se je 26. febr. sijajno. Ljudstva, ki je gledalo sprevod, bilo je nad 300.000, trdijo celo okoli 400.000. Došel je bil z velikim spremstvom tudi nemški cesar Viljem, ki je stopal poleg našega cesarja za krsto. Zadej sta bila veliki knez Vladimir in ital. vojvoda Aosta. Cesar naš se je s posebnim razglasom zahvalil narodom in zastopstvom na občem izražanju sožalja; jeden polk bode imel odslej ime po slavnem pokojniku Albrehtu. Cesar Viljem, ki se je mudil le pol dne na Dunaju, govoril je pol ure z grofom Kalnokyjem, našega cesarja pa je imenoval pruskim generalnim polnim maršalom. Temu, da je došel cesar Viljem sam k pogrebu, pripisujejo tudi politiško važnost ter hočejo dokazovati, da trozveza je še vedno trdna.

V državnem zboru se nadalje razpravlja kazenski zakon. Tu kažejo sosebno Mladočehi na točke, s katerimi se hoče omejevati svoboda izraževanja občega mnjenja; kazenski zakon da bode na mnogo stranih reakcionarski. Kot posebno epizodo je treba zaznamovati nujni predlog Mladočeha dr. Pacáka. V Pragi je dež. sodišče potrdilo konfiskacijo „Nar. Listov“, ki so kritiške govore deželnih poslancev priobčili z dostavkom svojega odobrenja. Zaradi tega je stavil dr. Pacák nujni predlog, z namero, da bi se razpravljalo, ali imajo sodišča oblast kritikovati govore z imuniteto zaščitenih zastopnikov. Debate so se udeležili zopet najbolj Mladočehi in le malo drugih. Pri glasovanju je propadel predlog nujnosti; bilo je 106 glasov proti in 52 glasov za predlog. Tu se je zopet razkrilo, kako lehkomišelnost zanemarjajo poslanci svoje dolžnosti. Ne gledé na specijalni predlog dr. Pacáka, je vendar razpravljanje o kazenskem zakoniku toliko važno, da bi že kot statisti morali biti pri sejah vsi zastopniki; saj gre vendar za važne določbe, dostajajoče se vsega naseljenja, najprej nižega, potem pa za svobodo razvijanja idej in od teh zavisnega nadaljnega kulturnega dela narodov.

Nemška levica pa tudi dokazuje, da nobena stranka ne nosi toliko po krivici svojega pridevka „liberalne“ stranke, kakor ta monopolistiška stranka.

Nemška levica se je izjavila v svojem klubu, da bode glasovala proti vsoti, določeni za utrakvistiško Celjsko gimnazijo; hoče se postaviti také proti sklepom konservativnega kluba. Ali svedoči ta komedija o politiški bedi?

Češki jezik v državnem zboru je Nemcem isto tako na poti, kakor Italijanom hrvatski ali slovenski v istrskem deželnem zboru. Radi bi ga izključili, a bojé se posledic. V nadomestilo tega so pa kričali v seji 21. febr., ko je poročal mladočeški poslanec grof dr. Kounic o neki peticiji v češkem jeziku: „Das geht nicht! Das gibt's nicht! Das dulden wir nicht! Das ist ein Skandal! Reden Sie deutsch!“ Mladočehi so odločno ugovarjali, in posl. dr. Sláma je rekel, obrnivši se proti levici: „Da se navadi ona-le stranka te zbornice na zvoke dragega nam jezika nekoliko bolj, hočem govoriti v tem trenutku, ko ste nas ravnokar hudo razžalili, na svojem materinem jeziku, kojega pravice s ponosom branimo in jih bomo tem odločneje branili, čim bolj nas boste Vi pobijali. Ako Vam ugaja naš češki denar, ugajati Vam mora tudi naš češki jezik. Ne dražite naše potrpežljivosti, kajti v Vaš gnjili parlament nas pač nič ne vabi, in ako kedaj ostavimo to dvorano, tedaj nas nikdar več ne spravite vanjo.“ — Nemških nacionalcov uradno glasilo „Deutsche Zeitung“ hvali nemške levce „pravični srd“ vsled češkega

govora grofa Kounica „z uradnega mesta poročevalca“ in pravi: „Zgodi se proti temu seveda ne nič, stvar se bode ponavljala, da se Nemci na to navadijo istotako, kakor so se že navadili na češke, srbo-hrvatske in druge nenemške govore poslancev. A še več! Slavizacija prodira celo v uradne tiskovine državnega zbora. Tu se rabi Václav, Karel, Kotor, mesto: Wenzel, Karl, Cattaro.“ — To je res uže strašno, kako se kratijo pravice ubogi, zatirani nemščini!

Dispozicijski zaklad je mnogo stareji v Avstriji nego v Rusiji. In še druga razlika je med njima: car Nikolaj II. je odmeril 50.000 rub. akademiji *znanostij* (nauk), da jih razdeli med potrebne učenjake, pisatelje in publiciste, njihove vdove in sirote; naša koalicijska vlada pa zahteva letos 100.000 gld. (polovico več nego doslej!) „zur Stärkung. Vertiefung und Kräftigung des österreichischen Staatsgedankens und zur Pflege des österr. Selbstbewusstseins durch die Presse“. „Krepčanje avstrijske samozvesti“ bi se pač slabo podpiralo z besedami, sosebno židovskega časopisja. Ne kupljeni časniki, temveč zadovoljnost narodov in stanov bo krepčala avstrijsko samozavest in vzbujala avstr. državno misel. Zadovolje naj se torej narodi in stanovi, izvede naj se uže zagotovljena enakopravnost, potem se tisočaki dispozicijskega zaklada lahko uporabijo za obresti državnega dolga, ako se uže nočejo uporabiti za kulturne potrebe narodov! Pomnožitev dispozicijskega zaklada se je v odseku državnega zbora uže potrdila z veliko večino glasov, zato se najbrže sprejme tudi v zbornici. Glasovali bodo za njo seveda tudi slovenski koalovanci, katerim je narod in ubogi davkoplačevalec tako pri sreči, da bodo ropotali potem doma na raznih „katoliških“ shodih proti liberalizmu in kapitalizmu, kateri nalaga ubogemu kmetu nezno bremena. Nevedno ljudstvo jim bode kaj-pa-da verovalo, no tudi ono kmalu spozna svoje „prijatelje“.

— II —

Zbor glavnih mest, ki ga je sezval Dunajski župan, je imel svoja posvetovanja dne 22. febr., razpravljali so o domovinskem zakonu in ob odškodovanju za stroške, katere imajo mesta vsled prenesenega delokroga v politiških in davčnih stvareh. Predložene peticije so se sprejele jednoglasno, večega pomena pa nimajo. Mesto Praga se ni udeležilo shoda z načelno federativnega in avtonomnega stališča. Da je imelo v tem prav, kažejo besede Graškega župana dra. Portugalla, kateri je rekel, da je treba v prvi vrsti gojiti centralizacijo.

Deputacija galiških kmetov je izročila te dni ministru kmetov predsedniku knezu Windischgrätzu spomenico z več sto podpisi, v kateri se pritožujejo kmeti o pritisku pri volitvah v Galiciji, o različnih spletkah okr. glavarjev, o drugih kmetiskih potrebah in radi zaprtega kmetijskega voditelja duh. Stojalovskega. Šla je deputacija najprej k nauč. min. Madeyskemu, potem k ministru pravosodja in notranjih poslov, a nobeden je ni hotel sprejeti. Se le min. predsednik se je je vsmilil in bil ž njo kaj prijazen. Bode pa li ta prijaznost kaj pomagala zatiranim kmetom, to je več nego neverjetno.

Narodni podnik obhodni a prumyslový, zapsané společenstvo s ručením obmezeným. Pod tem naslovom se je na češkem zasnovalo narodno trgovinsko in obrtno društvo, da bi od vsega naroda nabiralo deleže v zasnovanje večih in potrebnih narodnih gospodarskih podjetij. Deleži so po 10 gld., in jih mora vsakdo oddati neomejeno število, in to pri čeških posojilnicah. To društvo bodo samo snovali potrebna podjetja na izbranih krajih ali pa

priredi vse potrebno, da se na dotičnih krajih zasnujejo zopet oddeljena slična društva. Adresuje se navedenemu društvu v Prago II. Žitná ulice, č. 2. — Narod oduševljeno pozdravlja društvo, in se obilo oglašajo udeležniki.

Dunajski Čehi so naposled zopet prosili, in sicer pri nižavstr. dež. šol. совету, da bi jedina zasebna češka šola Komenskega dobila pravo javnosti. To prošnjo je pa dež. šol. совет odbil. A pritožbo pri nauč. ministerstvu je minister Madeyski takisto odbil. On se seživlja na to, da čl. XIX. dovoljuje snovanje javnih šol le v tistih deželah, kjer je po več narodnostij. To pa ne velja za češko narodnost na Dunaju, češki jezik da ni deželni jezik na Nižavstrijskem. Tu se vsiljuje novo vprašanje: pri katerem številu, pri kakem razmerju začenja v kaki deželi druga narodnost? Zadača je slična, kakor pri starogrških modrijanih, ki so preiskavali, pri koliko laseh človek ni gologlav, pri koliko zrnih pričinja kup peska. Vprašanje je, ali je n. pr. razmerno toliko odstotkov Nemcev na Kranjskem, kakor je Čehov na Nižavstrijskem itd.

Kardinal Schönborn prebiva sedaj v Rimu. Obča židovska zveza je radi tega po svojih organih izmišljala brzojavna in pisana poročila v smislu, kakor da bi imel ta kardinal zadačo od avstrijskih škofov, naj bi izposloval pri sv. stolici obsodbo „krščanskih socialstov“, češ, da izpodkopujejo avtoriteto škofom. Dejanski pa gre Židom za to, da bi ukrotili tudi s pomočjo episkopata naraslo gibanje vseh vrst antisemitskih somišljenikov. Dobrohotni ljudje opozarjajo škofo na značaj židovskega vmeševanja in „prijateljske podpore“, škofom.

Trodržavna in trocarska zveza je zadnji čas predmet živahnega razpravljanja v novinah. Nemčiji trodržavna zveza baje ni po godu, rada bi obnovila nekdanjo trocarsko zvezo. Ta je bila njenim namenom najprikladnejša, ker je Rusijo izkoriščala, dokler se jej ni odločno uprl car Aleksander III. in dal „Rusijo Rusom“. Zato tudi ruski listi odločno zavračajo nepotrebno nado Nemcev, da se obnovi trocarska zveza ali da pristopi Rusija trodržavni zvezi. Politika, pravi „Новое Время“, carja Nikolaja II. ostane ista, kakoršna je bila njegovega carskega očeta. Ta politika bode miroljubna, narodna in nezavisna, politika, katera je pridobila Rusiji za vladanja pokojnega carja Aleksandra III. simpatije vsega sveta. — Rusija pač ne pozabi tako hitro, kako jo je Nemčija oškodovala, kjer-koli je mogla.

KNJIŽEVNOST.

„*Matica Hrvatska*“ je izdala za l. 1894. devet knjig za članarino 3 gl. in še posebe klasični prevod: Platon, Phaedros (prev. Petračić) in Sreplovo „Rimsko satiro.“ (Oboje 1 gld.) — Slike iz občega zemljopisa, napisao dr. Iv. Hoić. IV. Europa: Pirenejski, apeninski, balkanski poluotok in Rumunjska. S 97 slikami in tremi zemljepisnimi kartami. 430 str. Obširna, krasno ilustrovanja knjiga, pisana poljudno, a temeljito, ne prinaša samó topografskih in naravoslovskega popisov, ampak tudi velezanimivih podatkov o materialni kulturi, narodnostih, gradovih

in mestih. — Poviest srednjega veka, po najboljim piscima izradio Fr. Valla. III. Od druge polovine jedanaestega veka do god. 1453. I. zv. S karto Evrope v prvi polovici 14. veka. 390 str. — Zabavna knjižica: Novak: Podgorka. Slika iz hrvatskoga Primorja, napisao Vjenceslav Novak. — Obširnejšo oceno o priliki. Str. 184. — Slavenska knjižnica. II. Ivan S. Turgenjev: Izabrane pripoviesti. II. zvez. Obseg: Proljetne vode, Asja, Prva ljubav, Gospodin sa sivim naočarima, Očajnik. Prevel Josip Miškatović. Str. 333. — Bogović: Pjesnička djela. II. Pripovedni spisi. Bogovićeve novele, kot pričetek hrv. novelistike, sicer ne prija modernemu vkusu, vendar le je zbirka prav zanimiva in karakteristiška. — Zabavna knjižnica: Za kralja — za dom. Historička pripoviest. Napisao Jos. Eugen Tomić. Dio prvi: Pretorijanac. (Ponatis iz „Vienca“.) Str. 455. Snov te prekrasne zgodovinske povesti je povzeta iz rokopisnega dnevnika: „Annuae“ Zagrebskega kanonika in opata Balt. Ad. Krlića ter se vrši v XVIII. stol. Ocena o priliki. — Ruski pripovedjači. Napisao Milivoj Srepl. Nagrađeno iz zaklade Adolfa Veber-Tkalčevića. Obseg: Osvrt na rusku književnost; o ruskom romanu; razvoj realizma u Rusiji. N. V. Gogolj; Iv. A. Gončarov, Iv. S. Turgenjev; Fed. M. Dostojevski; M. Ev. Saltykov; Vs. M. Garšin; L. N. Tolstoj. Str. 319. Vsebina knjige sama dovolj pové, kako znamenita je. Z veseljem in ponosom mora citati vsakdor, kakó samostojno se je razvijala ruska literatura, kakó sodijo najznamenitejši estetiki, o njej in kako silen vpliv na svetovno leposlovje ima ruski roman, vzor zdrave realistiške smeri. V drugem delu pa so temeljiti životopisi največjih pisateljev, pa karakterizovanje njih individualnostij na podstavi ocrtkov najznamenitejših del. Knjigo Sreplovo posebno toplo priporočamo (cena 1'50 gld.) našim čitateljem, pa želimo, da bi i „Sloven. Matica“ z enakim delom oveselila svoje člane, katerih večini je nemško slovstvo trikrat bolj znano od ruskega! — Zabavna knjižica: Ljutovid Posavski. Tragedija u pet čina. Po osnovi dr. Fr. Markovića spjevao dr. A. Tresić-Pavičić. Str. 195. To je prvo dramatično delo mladega in izredno nadarjenega pesnika, ki se je uže meseca januarja z velikim uspehom predstavljalo v Zagrebskem gledišču. Tragedija se vrši l. 819, ko je caroval Ludovik Pobožni, naslednik Karola Velikega. (Ponatis iz „Vienca“.) — Zabav. knjižnica: Šandor Gjalski. Male pripoviesti. I. Str. 185. Ponatis iz „Vienca“. Ocena o priliki. Jos. Golob.

Prijateljem „Slovanskega Sveta“.

„*Slovanski Svet*“ prodaja se **odslej v Trstu po tabakarnah**: Piazza Caserma, No. 1; Campo Marzio No. 2; Campo Belvedere, No. 21; Piazza delle Poste, No. 2; Volti di Chiozza, No. 1; Ponte della Fabbra, No. 7; potem: Internationales Zeitungs-Bureau (pri stari Borsi). —

Posamične številke po 8 nvč.

V Ljubljani: v knjigarni Ant. Zagorjana, posamične t. pa po 10 nvč.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja vsako soboto na 8 straneh, slučajno s prilogami. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2.50, četrt leta gld. 1.25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četrt leta 1 gld. — Posamične številke pri upravnistvu po 8 kr. — *Zunaj Austro-Ugarske* na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročnina, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu (ulica Molin grande, št. 2).